

VAKS u. c. – pieredzi apgūt vēlas arī citu valstu kooperatīvu veidotāji. Šajā nozarē, pēc visiem rādītājiem, augam gadu no gada. Bet, piemēram, piensaimnieku kooperatīvo sabiedrību neveiksmes liek uzskatīt, ka kooperācijas jomā zināmā mērā bija krīze, bet pēdējos gados izaugsme ir atsākusies.

– Vai saistībā ar kooperatīvu izveidotās piena pārstrādes rūpnīcas Latvijas piens likteni?

– Jā, lielā mērā arī ar to, bet ne tikai. Tiek ziņots, ka nodotā piena apjomi ik mēnesi samazinās, taču man šīs ziņas nešķiet gluži patiesas. Bet labi – sagaidīsim gada beigas un tad runāsim par aizvadītā gada rādītājiem jau konkrētāk. Protams, sausā vasara un tās izraisītais lopbarības trūkums noteikti ir ietekmējis izslauktā piena apjomus, bet nedomāju, ka ievērojami, jo piensaimnieki tomēr meklē un atrod risinājumus, kā saviem dzīvniekiem nodrošināt labu barību un noturēt izslaukumus. Varbūt daži pieņem lēmumu samazināt govju skaitu. Tomēr investīcijas govju fermu modernizēšanā un jaunu kūšu būvniecībā liek domāt, ka pat tad, ja kādi kritumi nodotā piena apjomos vērojami, tie ir tikai īslaicīgi.

– Kādu palīdzību, ņemot vērā aizvadīto divu sezonu diezgan ekstrēmās laikapstākļus, saviem biedriem sniedz kooperatīvi?

– Par graudkopības kooperatīviem uzreiz varu teikt – biedriem sniegtā palīdzība ir visai ievērojama. Šis gads ražas ziņā bija slikts. Novāktu graudu apjoms salīdzinājumā ar parasti vidējo ir par apmēram 25–30% mazāks. Atsevišķās vietās – pat uz pusi mazāks. Tādējādi lauksaimniekiem ir problemātiski norēķināties par ņemtajām izejvielām un citām lauksaimniecības precēm – minerālmēsliem, augu aizsardzības līdzekļiem, sēklu u. c., jo raža, ar ko bija plānots norēķināties, ir ievērojami mazāka. Tas nozīmē, ka līdz nākamajai ražai, uz kuru tiek liktas lielas cerības, par minētajām precēm maksās kooperatīvs.

– Cik liels slogs, piemēram, konkrēti LPKS VAKS, ir šie biedru parādi? Kā un vai tie ietekmē VAKS saistības ar citiem partneriem?

– Nenomaksāti parādi vienmēr ir slogs, jo ne mēslojuma, ne pesticīdu piegādātāji nevienam neko nedod *uz parāda*. Ja kooperatīvs tos iepērk, par tiem uzreiz ir jānorēķinās. Ja kooperatīva biedriem rodas objektīvas problēmas samaksāt kooperatīvam, mēs ejam saviem biedriem pretī, zināmā mērā tos kreditējot. Lai gan nav jau tā, ka lauksaimnieki nevar norēķināties, visi cenšas savus parādus nokārtot.

Rudens sējas laiks šogad bija ļoti labvēlīgs, un faktiski visas plānotās platības ar ziemājiem ir apsētas arī Vidzemē un Latgalē, kur tas notiek visai reti. Tādējādi daudziem saimniekiem liela daļa izejvielu, ko viņi parasti pirka

pavasārī, bija jāiegādājas jau rudenī. Tas radīja zināmu sastrēgumu maksājumos, jo iegūtā raža nespēja pilnībā nosegt pavasara pirkumus, kad jau aktuāli kļuva rudens pirkumi. Tādējādi šī naudas aprīte būs ļoti gara. Bet, cerams, nākamā sezona nepieviļ, lai gan dabas untumi iepriekš nav paredzami. Vismaz pagaidām ziemāju sējumu potenciāls ir gana labs.

Katrā ziņā pieredze kooperatīvam ir, mēs diezgan veiksmīgi pārdzīvojam gan dažādas krīzes, gan laikapstākļu radītās problēmas. Mēs neaizraujamies ar nepārdomātām darbībām – strādājam atbildīgi un ilgtermiņā.

– Zemniekus allaž mudina labākajos gados veidot drošības spilvenu sliktākiem gadiem. Uz kā rēķina kooperatīvs var veidot drošības spilvenu?

– Ja uzņēmums vispār grib normāli strādāt, tam ir jāstrādā ar peļņu. Protams, var gadīties arī īslaicīgi zaudējumi, bet tie nedrīkst kļūt par normu. Iegūtā peļņa ir jāuzkrāj, lai tas drošības spilvens veidotos. Katrs veiksmīgais gads dod stimulu un drošību nākamajiem gadiem.

Investīcijām jābūt saprātīgām un pamatotām. Es teiktu – lai to nav ne par daudz, ne par maz, bet lai uzņēmuma attīstība iet uz priekšu.

Tāpat rezervei gatavojam sēklu banku, lai kritiskā gadījumā mums ir pašiem savs sēklas materiāls, nevis pirms sējas tas jāmeklē sazinākur un jāpērk par *uzskrūvētām* cenām. Jo vienmēr kāds mācēs iedzīvoties uz citu nelaimes rēķina. Kāpēc mums būtu jārūpējas par veiklu darboņu biznesu?

Zināmu drošības spilvenu veido arī veiksmīga sadarbība ar komercbankām, bet tā nerodas pati no sevis – lai tāda būtu, pie tās ir jāstrādā.

– Kāpēc LLKA vairs nerīko konkursu, lai balsošanā noteiktu gada labāko kooperatīvo sabiedrību?

– Savulaik LLKA iniciēja šo pasākumu, lai mums būtu iespēja palūkoties pašiem uz sevi, pavērtēt savu darbu, savstarpēji salīdzināt sasniegtu, kā arī veicināt kooperācijas attīstību un to atpazīstamību sabiedrībā. Konkurss notika sešus gadus pēc kārtas, iestājās zināma rutīna. Laiki mainās, tāpēc pagaidām esam nolēmuši atteikties gan no šī konkursa, gan gada balles, domājot par jauniem pasākumiem. Bet nav izslēgts, ka pēc kāda laika atgriezīsimies arī pie minētā konkursa. Iespējams, tad šo sacensību vairāk balstīsim uz ekonomiskiem rādītājiem, skatīsimies, kāda ir izaugsme, biedru piesaiste utt.

Nav jau tā, ka tagad kooperatīviem nav nekādu iespēju parādīt savu varējumu. Ir Zemkopības ministrijas rīkotais pasākums *Sējējs*, kura ietvaros tiek vērtēti arī kooperatīvi un labākie tiek apbalvoti.

– Kādi atbalsta instrumenti šobrīd ir pieejami lauksaimnieku kooperatīviem, to attīstībai?

– Ja pats kooperatīvs ir gana stabils un ar skaidru nākotnes skatījumu, tad attīstības iespējas vienmēr tiks atbalstītas. Ja šāda skatījuma nav, tad nevar arī cerēt uz kādiem atbalstiem, jo neviens naudu par neko nedod.

Kooperatīvi var startēt, piemēram, finanšu attīstības institūcijas *Altum* programmā – gan ar apgrozāmajiem līdzekļiem, gan galvojumiem u. c. Ir pieejams ražotāju grupu atbalsts, kā arī atbalsts nelielajiem kooperatīviem. Tāpat kā uz visiem lauksaimniekiem arī uz kooperatīviem attiecas kredītu procentu dzēšana, varam startēt arī dažādās pārstrādes un modernizācijas programmās. Iespējas, kā jau teicu – ir.

– VAKS patlaban īsteno projektu, kas ir svarīgs sēklkopības nozarē strādājošiem zemniekiem...

– Jā, šo projektu, kurā ieguldījām apmēram 2 milj. eiro, iesākām 2016. gadā, jo tas likās ļoti svarīgs sēklaudzētājiem. Par mūsu ziemām vairs nav nekādu ilūziju, un arī iepriekšējo gadu pieredze rāda, ka sēklu lauki var gan izsilt, gan izslikt, un tas draud ar nopietnu sēklu deficītu. Tāpēc ar ES projektu naudas atbalstu lēmām būvēt sēklu pieņemšanas, šķirošanas, tīrīšanas, kaltešanas, kodināšanas, fāsēšanas kompleksu. Tāpat sniedzam arī sēklu sertificēšanas un citus sēklas sagatavošanas pakalpojumus. Projekts ir kā pievienotā vērtība sēklkopības nozarei, un jau šobrīd savu biedru vajadzību pēc minētā pakalpojuma varam nodrošināt.

– Kā vari komentēt to, ka daudzi zemnieki joprojām izvairās maksāt selekcionāriem autoratlīdzību par šķirnes sēklām?

– Uzreiz varu pateikt – LPKS VAKS investīcija sēklas nozarē ir ceļš uz godīgu autoratlīdzību nomaksāšanu, jo VAKS daudz izmanto vietējo selekcionāru radītās šķirnes. Mūsu apjoms ir pietiekami liels, lai mēs neaizrautos ar nesertificētām sēklām un nelegāliem darījumiem. Bet strīds par šīm autoratlīdzībām ir diezgan sens. Mūsu problēma ir tur, ka tirgū brīvi pieejama nesertificēta sēkla, par ko autoratlīdzība nav jāmaksā. Un arī zemnieki, kuri paši ataudzē šķirnes sēklu, selekcionāriem nereti nemaksā. Protams, šī joma ir jāsakārto. Nevar būt tā, ka maksa ārzemju selekcionāriem ir pati par sevi saprotama, bet savējiem – kā nu sanāk.

– Vai Zemkopības ministrijas lēmums, ka bioloģiskās sēklas deficīta apstākļos faktiski drīkst (jo par to nesodīs) izmantot arī bioloģiski nesertificētu, dīgstošu sēklu, ir pareizs?

– Šo ministrijas lēmumu negribētu īpaši komentēt, jo situācija nav viennozīmīgi uztverama. Skaidrs, ka uz papīra allaž tiecamies pēc ideāli pareiziem risinājumiem, bet reālā dzīvē nereti ievieš savas korekcijas. Arī iepriekš bijuši gadījumi, ka bioloģiskajiem saimniekiem nācies sēt pat konvencionāli izaudzētas sēklas,